

RAYMOND F. PERSON

The Deuteronomistic School: History, Social Setting, and Literature

Szerző: Raymond F. Person
ISBN 978-1589830240

Kiadó: Atlanta, GA, Society of Biblical Literature, 2002 (175 oldal)

Raymond F. Person könyve olvashatóság szempontjából kiválóan vizsgázott. A könyv egyszerű és egyértelmű angolságot használ, amit bátran kézbe vehet olyan olvasó is, aki az angolt nem anyanyelvi szinten használja. A mű felépítése logikus és követhető. A szerző által megfogalmazott gondolatok tömörek ám mentesek csupán a komoly szakavatottak számára érthető utalásoktól. Összességében elmondható, hogy a könyvet stílusa, gondolatmenete, illetve nyelvhasználata alkalmassá teszi arra, hogy az Ószövetség kutatók mellett gyakorló lelkipásztorok, vagy éppen a téma iránt érdeklődő, az angollal elboldoguló gyülekezeti tagok is haszonnal forgathassák.

A könyv felütéséppen bemutatja a jelenlegi elképzeléseket a Deuteronomiumról illetve a deuteronomisztikus történetírásról s ezzel együtt röviden tárgyalja a kérdés kutatás történetét is. A szerző már a mű elején rámutat azokra az alapvető nehézségekre, amelyekkel a különböző Deuteronomiumi Történeti Művet (a továbbiakban: DTM) kutató iskolák szembesülnek. Nem kérdőjelezi meg módszereiket, ám rávilágít azokra a határookra, amelyekkel a DTM kutatásának számolnia kell.

Szövegkritikai vizsgálatokon keresztül arra mutat rá, hogy a DTM redakciója

lényegesen hosszabb és bonyolultabb folyamat, mint azt addig feltételezték. Azzal egyetért, hogy DTM gyökereit a fogság előtti korban, a monarchia intézményében kell keresnünk. Ezzel egy időben azonban felhívja a figyelmet arra is, hogy a források már nem különíthetők el egyértelműen a szöveg egészétől.

A DTM első redakcióját tekintve a szerző a következő következtetésekre jut. A DTM gyökerei fogság előttiek, ám az első redakciót a fogság idejére helyezi. A fogság megrázó élménye arra sarkallta az elhurcolt írnokokat, hogy megalkossák a DTM keretét. A fogságból visszatérő írkok aztán tovább folytatták ennek a szövegnek a hagyományozását és alakítását.

A szerző utóbbi állítása komoly dilemma elé állít bennünket. A DTM, mint történelmi munka gyakorlatilag véget ér a fogsággal. A kérdés világos: Hogyan folytatódhat a DTM redakciója a fogság után, amikor abban nem történik különösebb utalás a fogság utáni korra?

Martin Noth elméletét, amely a fogságban történő lezárulás mellett érvel a harvardi iskola elfogadja, míg a göttingeni csupán annyiban lép túl rajta, hogy a DtrN valószínűleg fogság utáni redakciós réteg. Person nem tartja kielégítőnek Martin Noth, valamint a fenti két iskola elméletét és inkább amellett

foglal állást, hogy a fogság utáni redakció túlsúlyban van a DTM-en belül.

Azzal érvel, hogy a 5Móz 4,1–40; Józ 20; Józ 8,30–9,2; 1Sám 16–18 valamint az egyéb bibliai szakaszokban arra lehetünk figyelmesek, hogy ezen igehelyek LXX-ben található változata egy korábbi redakciónak állít tanúbizonyságot, míg az MT-ben található szövegek minden jel szerint egy későbbi a fogság utáni redakcióról árulkodnak. Ezen felül a szerző azt is bizonyítva látja, hogy ezért a későbbi redakcióért szintén a Deuteronomista Iskola volt a felelős.

Ezzel az álláspontjával kétségbe vonja azon kutatók meggyőződését, akik a végső redakciót a fogság idejére helyezik. Érveit tovább erősíti azzal az elképzeléssel, hogy a DTM-ben található, „Izrael helyreállításáról” szóló részeknek nem feltétlenül kellett a fogságban születniük. Tartalma és teológiai üzenete éppen úgy érvényes lehetett a fogságból hazatérő, valamint az újjáépítés nehézségeivel küszködő zsidóság számára is.

Az általa javasolt későbbi datálás mellé történelmi érveket is állít. A Perzsa hatalomnak nem csak a fogságba vittek haza küldése volt fontos, hanem az is, hogy az elhurcolt szellemi elit újból a kultusz helyreállításához fogjon. Ebben a helyreállításban egy darabig kulcsszerep juthatott a Deuteronomista Iskola írnokainak. A DTM végső lezárulását szerinte a Perzsa hatalom és a Deuteronomista Iskola között folyamatosan romló viszony jelezte. Az erős nacionalizmust és a dávidi királyság helyreállítását váró iskola előbb ve-

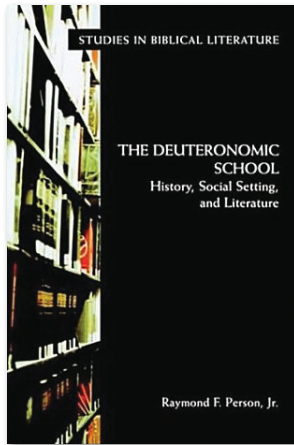
szélyforrás, majd elvesztett lett a hatalom szemében. A Deuteronomista Iskola végső hanyatlását tehát Ezsdrás felbukkanása és az általa hozott új törvényértelmezés okozta.

Véleményem szerint a könyv legérdekesebb része a 3. és 4. fejezet. A szerző előbb párhuzamot von az ókori írnok iskolák és működési elvük, valamint a Deuteronomista Iskola között, majd a szájhagyomány és írásbeliség kapcsolatát vizsgálja.

Az ókorral történő párhuzam vonás legérdekesebb része az, hogy a szerző az írnok fogalmának újragondolására ösztönöz bennünket. Előbb mezopotámiai, majd pedig qumráni példákra keresztül illusztrálja, hogy a kor írnokai nem csupán egyszerű másolók, hanem rendezők, szerkesztők, sőt bizonyos esetekben még alkotók is voltak. Elképzelése szerint a nagyobb redak-

ciókban az írnok iskolák legmagasabb rangú írnokainak a munkáját kell látnunk, míg kevésbé kvalifikált kollégáik ezeket a szövegeket, mint komoly tekintéllyel rendelkező alkotásokat másoltak tovább.

Figyelemre méltó az a megközelítés, amivel az írásbeliség és szájhagyomány viszonyát vizsgálja. Itt modern etnográfiai példákkal igyekszik illusztrálni, hogy a XXI. századi írásbeliségünk gyökeresen különbözik az ókor írásbeliségétől. Az ókor írásbelisége gyakorlatilag egy szájhagyományt gyakorló kultúrában bontakozik ki, éppen ezért sok, a szájhagyományban elfogadott elemet áttemel az írásbeliség kereteibe.

Person munkájának záró fejezeteiben (5. és 6. fejezet) különböző szakaszokat tárgyal (5Móz 30,1–14; Józs 1,1–11; Bír, 176; 21,25; 2Sám 7,1–17; 23,1–7; 1Kir 8; 2Kir 17, 25:27–30; Jer. 11:1–17) s ezeket igyekszik beleilleszteni a fogság utáni Zerubbábel alatt illetve után élő zsidóság élethelyzetébe. A fenti két fejezet kétségkívül érdekfeszítő, ám módszere tudományos szempontból nem tűnik annyira megalapozottnak. Ezen rész gyengeségét illetően több más nemzetközi folyóirat könyvajánlója is osztozik véleményemben. „Bemutatni, hogy egy szöveg értelmezhető egy bizonyos korban, még nem bizonyítja, hogy abban a korban született. Pontosan ezzel a módszerrel eredményesen lehet bizonyítani a fenti versek fogság előtti keletkezését is.” Lásd Timothy M. Willis recenzióját, in: *The Journal of Religion* 84/4 (2004), 606–607.

Person munkájának feltétlen előnyei között a már említett nyelvi gördülé-

kenység mellett azt lehetne kiemelni, hogy jól összegzi az eddigi kutatás állását, és olyan provokatív kérdéseket vet fel, amelyek segíthetnek dinamikusabbá tenni esetlegesen statikus gondolatainkat. Emellett roppant érdekesek és tanúságosak az ókori írnokiskolákkal, valamint a szájhagyomány működéssel foglalkozó fejezetek.

A probléma az, hogy a fogság utáni datálás melletti érvei, habár logikailag érthetőek és elfogadhatóak, mégsem keltik a teljesség látszatát. Túl könnyedén válaszol nagy vitát kiváltó kérdésre, s tételének bizonyítására közel sem hoz elegendő és megfelelő mélységben bemutatott bibliai szakaszt. Érvelése a fogság utáni s azon belül is a zerubbábeli adminisztráció alatt történő redakcióról érdekes, ám közel sem bírt számomra kétségtelen erővel.

Czeplédi Péter Pál